

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

CJMZD20C0T01

DIDAKTICKÝ TEST

Počet úloh: 32

Maximální bodové hodnocení: 50 bodů

Povolené pomůcky: psací potřeby

Tento dokument obsahuje zdůvodnění správných řešení jednotlivých úloh didaktického testu.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 1–6

(1) Pohled na fotografie z ulic Cândido Godói vyvolá v člověku dojem, že vidí dvojité. Zákony pravděpodobnosti totiž v tomto městečku, ležícím na jihu Brazílie poblíž Argentiny, zřejmě neplatí. Zatímco např. v České republice připadá jeden porod dvojčat na zhruba padesát jednočetných porodů, v Cândido Godói se dvojčata rodí při každém desátém porodu. Město si na své výjimečnosti zakládá. Jeho symbolem je socha ženy chovající **identická** dvojčata, nad městskou bránou spatříte nápis *Vítejte v zemi dvojčat*.

(2) Zvýšený výskyt dvojčat neunikl pozornosti **vědčům**, tento fenomén zde zkoumají již od 60. let minulého století. Nedávno jihoamerické městečko vzbudilo zájem celého světa, a to kvůli odvážné a dosti ***** teorii **argentinského historika Jorgeho Camarasy**, který vysoký podíl dvojčat v tamější populaci spojuje s odpornými zločinnými praktikami Josefa Mengeleho. Ve své publikaci z roku 2008 nazvané *Mengele: Anděl smrti v Jižní Americe* Camarasa uvedl, že jeden z nejznámějších nacistických lékařů měl v Cândido Godói laboratoř, v níž prováděl různé experimenty směřující k jedinému cíli – **uměle zvýšit počet jedinců vyhovujících nacistickému ideálu „čisté rasy“**. **K tomuto** závěru Camarasa dospěl na základě **svědectví** místních pamětníků. Josef Mengele prý v Cândido Godói působil: údajně byl poměrně ceněným odborníkem, který pod jménem Rudolf Weiss pečoval o těhotné ženy. Jaká je ale pravda? Odhalil Camarasa nová fakta ze života Anděla smrti, nebo se dopustil (možná nezáměrně) ***** veřejnosti?

(3) Ve prospěch jeho hypotézy hovoří některé skutečnosti: Mengele se výzkumem, jehož cílem bylo zvýšit pravděpodobnost vícečetného těhotenství, zabýval na Hitlerův příkaz už během svého působení v koncentračním táboře Osvětim a po válce opravdu žil pod falešnou identitou v Jižní Americe. Početná skupina odborníků ale Camarasovu teorii odmítá jako nepodloženou. Příčinu celé záhady tedy asi nenajdeme v ničem jiném než v dědičnosti.

(vtm.e15.cz; www.stoplusjednicka.cz, upraveno)

max. 2 body

1 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
1.1 Jihoamerický stát, v němž leží městečko Cândido Godói, na jihu sousedí s Brazílií.	☐	☒
1.2 Fenomémem zvýšeného výskytu dvojčat v Cândido Godói se vědci zabývají od 60. let 19. století.	☐	☒
1.3 Zatímco v České republice jsou jednočetné porody častější než porody dvojčat, v Cândido Godói je to naopak.	☐	☒
1.4 Hypotéza Jorgeho Camarasy byla zveřejněna v autobiografické knize od nacistického lékaře nazvané <i>Mengele: Anděl smrti v Jižní Americe</i> .	☐	☒

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

2 Které z následujících slov se ve výchozím textu vyskytuje v chybně užitém tvaru?

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu vyznačena tučně.)

- A) tomuto
- B) vědcům
- C) identická
- D) svědectví

Zdůvodnění

Slovo *vědec* se v textu vyskytuje v úseku *neunikl pozornosti vědcům*. Sloveso *neuniknout* má vazbu se 3. pádem (neunikl komu, čemu?), vlivem této vazby bylo slovo *vědec* chybně užitó také ve 3. pádě místo správného tvaru 2. pádu (pozornosti koho, čeho?). Korektní tvar je tedy v tomto případě *vědců* (*neunikl pozornosti vědců*).

3 Která z následujících informací je ve výchozím textu čtenářům předkládána jako nejméně jistá?

- A) informace, že Hitler vydal příkaz týkající se výzkumu vícečetného těhotenství
- B) informace, že muž označovaný jako Anděl smrti pobýval nějakou dobu v Evropě
- C) informace, že početná skupina odborníků zaujímá ke Camarasově teorii odmítavý postoj
- D) informace, že zvýšený výskyt dvojčat v městečku Cândido Godói zapříčinila jen dědičnost

Zdůvodnění

Ve výchozím textu se píše: *Příčinu celé záhady tedy asi nenajdeme v ničem jiném než v dědičnosti*. Slovo *asi* vyjadřuje menší míru jistoty, má význam *pravděpodobně, možná, snad, patrně* (SSČ), nelze proto s jistotou tvrdit, že jen a pouze dědičnost zapříčinila zvýšený výskyt dvojčat v Cândido Godói. Tato informace je tedy v textu předkládána čtenářům jako informace sice možná (či dokonce pravděpodobná), ale ne zcela jistá.

4 Na každé ze dvou vynechaných míst (***) ve výchozím textu patří jedno slovo. Ve které z následujících možností jsou uvedena obě tato slova v pořadí odpovídajícím výchozímu textu?**

(Význam slov ve správném řešení musí odpovídat kontextu výchozího textu. Po doplnění slov musí být příslušné větné celky jazykově správně.)

- A) kontroverzní – machinace
- B) kontroverzní – mystifikace
- C) konzervativní – machinace
- D) konzervativní – mystifikace

Zdůvodnění

Na první vynechané místo ve výchozím textu patří slovo *kontroverzní* (*problematický, vyvolávající spory*), na druhé vynechané místo patří slovo *mystifikace* (*nepravdivá, vymyšlená zpráva*).

Ostatní posuzované kombinace slov prokazatelně neodpovídají významu výchozího textu, ve dvou případech ani stavbě věty, do níž se vynechané slovo doplňuje:

- Slovo *konzervativní* znamená z *potřeby kontinuity, identity a jistoty usilující o zachování vžitého, lpící na přežitém*, svým významem tedy odporuje kontextu výchozího textu. Camarasova hypotéza je v textu představena jako sporná (např. ji odmítá početná skupina odborníků), slovní spojení *odvážná a dosti konzervativní teorie* je nelogické.
- Slovo *machinace* znamená *podvodné, nepřípustné jednání, intriky, podvody*, svým významem tedy odporuje kontextu výchozího textu, navíc by po doplnění tohoto slova byla celá věta defektní (lze provádět *machinace s něčím*, nikoli *něčeho*).

1 bod

5 Ve kterém z následujících úseků výchozího textu je pravopisná chyba?

- A) vysoký podíl dvojčat v tamější populaci
- B) jeden z nejznámějších nacistických lékařů
- C) spojuje s odpornými zločinnými praktikami
- D) údajně byl poměrně **ceněným** odborníkem

Zdůvodnění

Přídavné jméno *ceněný* je odvozeno od slovesa *cenit* (konkrétně od tvaru přičestí trpného *ceněn*) koncovkou *-ý*.

max. 3 body

6

6.1 Vypište z první části výchozího textu přísudek jmenný se sponou.

6.2 Vypište ze třetí části výchozího textu dvě podstatná jména rodu ženského, která mají funkci podmětu.

Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu. Maximální dosažitelné bodové hodnocení se sníží o započítané chyby.

Řešení

6.1

je symbolem

6.2

1. podmět skutečnosti
2. podmět skupina

7 Přiradte k jednotlivým charakteristikám (7.1–7.4) příslušné jméno (A–F).

(Každé jméno z nabídky A–F můžete přiřadit pouze jednou.)

- 7.1 Proslulý antický básník se zapsal do dějin světové literatury nejen svou milostnou poezií. Za vrchol jeho tvorby se považuje přebásnění řeckých a římských bájí, v nichž důležitou roli hraje proměna. _____
- 7.2 S jeho jménem jsou spojovány dva antické hrdinské eposy, bývá totiž považován za jejich autora. První z eposů vypráví o obléhání Tróje, druhý o osudech ithackého krále, jehož návrat z trójské války trval deset let. _____
- 7.3 Tento antický dramatik, v jehož tvorbě se objevuje téma nevyhnutelnosti osudu, se proslavil svými tragédiemi. V jedné z nich se syn thébského krále sice snaží vyhnout věštbě, ale marně – zabije svého otce a pak se ožení se svou matkou. _____
- 7.4 Slavný autor ve svých komediích poukazoval na lidskou hloupost, zesměšňoval náboženské pokrytectví, což vyvolalo negativní reakce nejen u francouzského královského dvora, ale i u církve. Jméno hlavní postavy z jedné dramatikovy hry se stalo synonymem lakoty. _____

(CZVV)

- A) Ezop
 B) Homér
 C) Molière
 D) Sofokles
 E) Publius Ovidius Naso
 F) Johann Wolfgang Goethe

Řešení

7.1 – E)

7.2 – B)

7.3 – D)

7.4 – C)

Žádná z uvedených charakteristik neodpovídá ani možnosti A), ani možnosti F).

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 8

1. Dělal si z toho těžkou hlavu.	10. V jídelně byl těžký vzduch.
2. Byl těžký kuřák.	11. Způsobil nehodu s těžkými následky.
3. Nesl těžké zavazadlo.	12. Vybral si těžký studijní obor.
4. Podporoval rozvoj těžkého průmyslu.	13. Měl těžkou alergii na ořechy.
5. Utrpěl těžké popáleniny.	14. Po lahvi vína měl těžký jazyk.
6. Pomohl jí pověsit těžké závěsy.	15. Přednášel o škodlivosti těžkých kovů.
7. Byl zápasníkem v těžké váze.	16. Těžké větve jabloní se náhle zlomily.
8. Vyřešil těžkou hádanku.	17. Měl víčka těžká únavou.
9. Nesnášel těžkou vůni jejího parfému.	18. Kvůli závodům omezil těžkou stravu.

(CZVM)

1 bod

8 Ve výchozím textu se vyskytují celkem dvě věty, v nichž je slovo *těžký* antonymem slova *snadný*. Napište čísla těchto vět.

Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova či jakékoli číslice, které nevyhovují zadání úlohy, jsou považovány za chybu.

Řešení

věta číslo	8
věta číslo	12

Zdůvodnění

- *Vyřešil těžkou* (tzn. *obtížnou, nesnadnou*) *hádanku* → slovní spojení *snadná hádanka* má opačný význam než *těžká hádanka*.
- *Vybral si těžký* (tzn. *obtížný, náročný*) *studijní obor* → slovní spojení *snadný studijní obor* má opačný význam než *těžký studijní obor*.

9 Seřadte jednotlivé části textu (A–E) za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost.

A) Touží zavadit o nějaký kámen, aby si mohl na kratinký okamžik opět oddechnout. Balvany však již nevyčnívají nad hladinou, jsou ukryté hlouběji. Muž chroptí únavou a zalyká se špinavou vodou. Naštěstí se začíná přibližovat k břehu.

B) Bohatá koruna sosny se zakymácí, pak se s praskotem utrhne a dopadne na balvan, kterého se Gavius ještě před pár vteřinami držel. Uprchlík se pokouší plavat, jde to však obtížně. Už už se zdá, že podlehne vyčerpání, ale nakonec se vzchopí a znovu zápasí s ječícím živlem.

C) Odpočívá. Vlny se derou přes něj a chtějí ho odtrhnout. Náhle strašlivá rána. Klikatý ohnivý meč se zasekl do borovice na břehu. Muž se v úleku pouští valounu a opět se řítí zdivočelým proudem.

D) Už ho má téměř na dosah. Konečně. Gavius namáhavě vyleze z vody a opatrně se vleče tmou do lesa.

E) Řeka se valí, zhnědlá hlínou, kterou do ní z břehů snášejí potůčky dešťové vody. Uprostřed toku se zmítá uprchlý otrok Gavius. Po dlouhém zápasu s vlnami se mu konečně poprvé podařilo zavěsit se na kámen. Objímá ho, drží se ze všech sil s prsty křečovitě propletenými.

(J. Loukotková, *Spartakus*, upraveno)

9.1 _____

9.2 _____

9.3 _____

9.4 _____

9.5 _____

Řešení

9.1 – E)

9.2 – C)

9.3 – B)

9.4 – A)

9.5 – D)

E) Řeka se valí, zhnědlá hlínou, kterou do ní z břehů snášejí potůčky dešťové vody. Uprostřed toku se zmítá uprchlý otrok Gavius. Po dlouhém zápasu s vlnami se mu konečně poprvé podařilo zavěsit se na kámen. Objímá ho, drží se ze všech sil s prsty křečovitě propletenými. **C)** Odpočívá. Vlny se derou přes něj a chtějí ho odtrhnout. Náhle strašlivá rána. Klikatý ohnivý meč se zasekl do borovice na břehu. Muž se v úleku pouští valounu a opět se řítí zdivočelým proudem. **B)** Bohatá koruna sosny se zakymácí, pak se s praskotem utrhne a dopadne na balvan, kterého se Gavius ještě před pár vteřinami držel. Uprchlík se pokouší plavat, jde to však obtížně. Už už se zdá, že podlehne vyčerpání, ale nakonec se vzchopí a znovu zápasí s ječícím živlem. **A)** Touží zavadit o nějaký kámen, aby si mohl na kratinký okamžik opět oddechnout. Balvany však již nevyčnívají nad hladinou, jsou ukryté hlouběji. Muž chroptí únavou a zalyká se špinavou vodou. Naštěstí se začíná

přibližovat k břehu. **D)** Už ho má téměř na dosah. Konečně. Gavius namáhavě vyleze z vody a opatrně se vleče tmou do lesa.

max. 2 body

10 Rozhodněte o každém z následujících větných celků, zda je v něm správně zapsána interpunkce (A), či nikoli (N).

	A	N
10.1 I přes důraznou výstrahu před blížící se bouří, jsme se vydali na velmi náročný pěší výlet do hor.	☐	☒
10.2 S přáteli jsme zhlédli inscenaci, kterou režíroval jejich syn (,) a po představení jsme poseděli v divadelní kavárně.	☐	☒
10.3 Na minulých závodech, o nichž se dozvěděla až na poslední chvíli, zvítězila jak ve sprintu, tak v běhu přes překážky.	☒	☐
10.4 Na život ve městě si už sice pomalu zvykal, po sérii loupežných přepadení, však dospěl k závěru, že se přece jen vrátí zpět na venkov.	☐	☒

Zdůvodnění

- 10.1 – V posuzovaném větném celku **není** správně zapsána interpunkce. Jde o větu jednoduchou, v níž se vyskytuje konstrukce obsahující příslovečné určení přípustky, která se čárkou neodděluje.
- 10.2 – V posuzovaném větném celku **není** správně zapsána interpunkce. Jde o souvětí skládající se ze tří vět: 1. VH (*S přáteli jsme zhlédli inscenaci*), 2. VV (*kteřou režíroval jejich syn*), 3. VH (*a po představení jsme poseděli v divadelní kavárně*) → mezi větou vedlejší a následující větou hlavní chybí čárka.
- 10.3 – V posuzovaném větném celku **je** správně zapsána interpunkce. Jde o souvětí skládající se ze dvou vět: věta hlavní je rozdělena do dvou částí (*Na minulých závodech – zvítězila jak ve sprintu, tak v běhu přes překážky*), mezi ně je vložena vedlejší věta (*o nichž se dozvěděla až na poslední chvíli*), která tedy musí být z obou stran oddělena čárkami. V druhé části věty hlavní se vyskytuje několikanásobný větný člen spojený dvojitým spojovacím výrazem *jak – tak*, který se odděluje čárkou.
- 10.4 – V posuzovaném větném celku **není** správně zapsána interpunkce. Jde o souvětí skládající se ze tří vět: 1. VH (*Na život ve městě si už sice pomalu zvykal*), 2. VH (*po sérii loupežných přepadení však dospěl k závěru*), 3. VV (*že se přece jen vrátí zpět na venkov*). Věty hlavní jsou od sebe správně odděleny čárkou za slovem *zvykal*, k užití další čárky v druhé větě hlavní není žádný důvod, konstrukce obsahující příslovečné určení času se čárkou neodděluje.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 11–17

(1) Strana lidi přesvědčovala, že na citech nezáleží. Jakmile se člověk jednou dostal do **spárů** Strany, nebylo důležité, co dělal nebo nedělal. Tak jako tak byl vyňat z proudu dějin. Přitom ještě před dvěma generacemi záleželo na osobních vztazích a slzy, objetí či slovo pronesené k **umírajícímu** měly hodnotu. Dnes zůstali lidští už jen proléti. Zachovali si emoce, kterým se teď Winston musel učit s vědomým úsilím. Vzpomněl si, že ještě nedávno na ulici odkopl do **příkopu** utrženou lidskou ruku jako zelný košťál.

„Až nás jednou chytí,“ přemýšlel nahlas před Julií, „nebudeme moci jeden pro druhého nic udělat. Když se přiznám, zastřelí tě, a pokud se přiznat odmítnu, zastřelí tě taky. Nic, co udělám, tvou smrt neoddlá ani o pět minut. Budeme naprosto **bezmocní**. Bude záležet jedině na tom, abychom jeden druhého nezahladili.“

„Přiznání z nás dostanou docela jistě,“ řekla mu Julie. „Budou nás mučit. Každý se nakonec přizná.“

„***** Kdyby mě dokázali přinutit, abych tě přestal milovat, teprve to by byla zrada.“

„To jediné nemohou,“ odvětila. „Nemohou se ti vecpat do duše.“

(2) Winston pomyslel na obrazovku a její UCHO, které nikdy nespí. Členové Strany tě špehují dnem i nocí, pokud si však zachováš jasnou HLAVU, můžeš je přelstít. Přes všechnu tu chytrost ještě pořád nedokáží zjistit, co si jiná lidská bytost myslí. Co když se jim ale člověk opravdu dostane do RUKOU? Nebylo složité uhodnout, co se děje uvnitř Ministerstva lásky: mučení, drogy, pozvolné vyčerpání neustálými výslechy a nespavostí. Fakta se v žádném případě nedají skrýt. Co na tom ale záleží, jestliže cílem není zůstat naživu, nýbrž zůstat lidský? Winston věděl, že Strana nakonec odhalí vše, co kdy člověk udělal nebo řekl. Věřil ale, že nitro lidského SRDCE zůstane netknuté.

(G. Orwell, román 1984, upraveno)

1 bod

11 Které z následujících tvrzení jednoznačně vyplývá z výchozího textu?

- A) Podle Winstona člověk nemůže před Stranou utajit své předchozí skutky.
- B) Winston si byl jist, že Julie bude zastřelena do pěti minut od svého zatčení.
- C) Podle Winstona se člověk zdrogovaný na Ministerstvu lásky vzdá svého lidství.
- D) Winston si uvědomoval, že se po vzoru prolétů musí naučit chovat se bezcitně.

Zdůvodnění

Pravdivost tvrzení uvedeného v možnosti A) dokládá pasáž, která je ve výchozím textu vyznačena barevně.

1 bod

12 Která z následujících možností patří na vynechané místo (*****) ve výchozím textu?

(Správné řešení musí odpovídat kontextu výchozího textu.)

- A) Přiznání je ale zrada. Důležité je jen to, co člověk řekne; na citech nezáleží.
- B) Přiznání ale není zrada. Důležité je jen to, co člověk řekne; na citech nezáleží.
- C) Přiznání je ale zrada. Není důležité to, co člověk řekne; záleží jen na tom, co cítí.
- D) Přiznání ale není zrada. Není důležité to, co člověk řekne; záleží jen na tom, co cítí.

Zdůvodnění

Bezprostředně před vynechaným místem v textu se nachází tato pasáž: „Přiznání z nás dostanou docela jistě,“ řekla mu Julie. „Budou nás mučit. Každý se nakonec přizná.“ Na tuto Juliinu promluvu reaguje Winston, jeho reakce končí slovy *Kdyby mě dokázali přinutit, abych tě přestal milovat, teprve to by byla zrada.* Winston tedy formuluje, co by v jejich

vztahu byla zrada: teprve tehdy, kdyby byl přinucen přestat Julii milovat, by ji zradil. Z toho vyplývá, že samotné přiznání Winston nepovažuje za zradu a že zcela jednoznačně upřednostňuje city před slovy (to, co člověk cítí, je důležitější než to, co říká). Těmto podmínkám vyhovuje pouze možnost D): tato alternativa jednak bezprostředně navazuje na Juliinu promluvu (*Každý se nakonec přizná.*), jednak je v souladu s obsahem celé Winstonovy promluvy (*Přiznání ale není zrada. Není důležité to, co člověk řekne; záleží jen na tom, co cítí. Kdyby mě dokázali přinutit, abych tě přestal milovat, teprve to by byla zrada.*).

1 bod

13 Které z následujících tvrzení o autorovi výchozího textu není pravdivé?

- A) Orwell byl vůdčí osobností beat generation.
- B) Orwellův román s názvem *1984* je antiutopické dílo.
- C) Orwell napsal alegorické dílo s názvem *Farma zvířat*.
- D) Za Orwellova života napsal alespoň jedno dílo John Steinbeck.

Zdůvodnění

Beat generation je umělecké a literární hnutí, které vzniklo v polovině 50. let 20. století v USA. Typickými tématy beatníků jsou toulání, jazz, alkohol, drogy, revolta proti navenek spořádané, konzumně založené společnosti, nonkonformismus. *Beatníci ve své tvorbě překročili veškerá společenská i poetická tabu a ovlivnili další vývoj americké i světové poezie: mluvním stylem bezohledným k jazykové normě i její kodifikaci, obsahujícím vulgarismy, argotismy, slangismy a velmi expresivní obrazy, bezbřehým volným veršem s netradičním využitím grafických prostředků* (L. Lederbuchová, Průvodce literárním dílem). Mezi nejznámější představitele beat generation patří Lawrence Ferlinghetti, Jack Kerouac či Allen Ginsberg.

Tvorba George Orwella nevykazuje znaky typické pro beat generation, navíc tento spisovatel zemřel v roce 1950.

1 bod

14 Které z následujících tvrzení o úsecích podtržených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) V každém z těchto úseků spojka *a* spojuje složky několikanásobného větného členu.
- B) V žádném z těchto úseků spojka *a* nespojuje složky několikanásobného větného členu.
- C) Spojka *a* spojuje složky několikanásobného větného členu pouze v úseku z první části výchozího textu.
- D) Spojka *a* spojuje složky několikanásobného větného členu pouze v úseku z druhé části výchozího textu.

Zdůvodnění

Posuzovaný úsek z první části výchozího textu se vyskytuje v souvětí *Přitom ještě před dvěma generacemi záleželo na osobních vztazích a slzy, objetí či slovo pronesené k umírajícímu měly hodnotu*. V tomto případě spojka *a* spojuje dvě věty v souvětí, nikoli složky několikanásobného větného členu.

Posuzovaný úsek z druhé části výchozího textu se vyskytuje v souvětí *Nebylo složité uhodnout, co se děje uvnitř Ministerstva lásky: mučení, drogy, pozvolné vyčerpání neustálými výslechy a nespavostí*. Slova *výslechy* i *nespavostí* jsou složkami několikanásobného přívlastku neshodného, který rozvíjí podstatné jméno *vyčerpání*.

15 Které z následujících tvrzení o slovech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

- A) Slovo *příkop* je v textu užito jako slovo expresivní.
- B) Slovo *bezmocný* je v textu užito jako slovo expresivní.
- C) Slovo *spár* je v textu součástí expresivního slovního spojení.**
- D) Slovo *umírající* je v textu součástí expresivního slovního spojení.

Zdůvodnění

Slovo *spár* se vyskytuje v úseku *jakmile se člověk jednou dostal do spárů Strany, je tedy součástí expresivního slovního spojení dostat se do spárů*, které nese záporný citový příznak a má význam *dostat se do něčí moci*.

max. 2 body

16 Rozhodněte o každém z následujících slov, zda je ve výchozím textu užito ve stejném pádě jako slovo *přiznání* v úseku *přiznání z nás dostanou docela jistě (A)*, či nikoli (N).

(Posuzovaná slova jsou ve výchozím textu zapsána velkými písmeny.)

	A	N
16.1 ucho	☒	☐
16.2 hlavu	☒	☐
16.3 rukou	☐	☒
16.4 srdce	☐	☒

Zdůvodnění

Slovo *přiznání* je v posuzovaném úseku užito ve 4. pádě (*dostanou z nás koho, co?*).

- 16.1 – Slovo *ucho* je v textu užito ve 4. pádě (*Winston pomyslel na obrazovku a její ucho – pomyslel na koho, co?*).
- 16.2 – Slovo *hlavu* je v textu užito ve 4. pádě (*pokud si však zachováš jasnou hlavu – zachováš si koho, co?*).
- 16.3 – Slovo *rukou* je v textu užito v 2. pádě (*co když se jim ale člověk opravdu dostane do rukou – dostane se do koho, čeho?*).
- 16.4 – Slovo *srdce* je v textu užito v 2. pádě (*nitro lidského srdce zůstane netknuté – nitro koho, čeho?*).

max. 2 body

17 Vypište z druhé části výchozího textu dva tvary zájmena zastupujícího slovní spojení *členové Strany*.

Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu. Maximální dosažitelné bodové hodnocení se sníží o započítané chyby.

Řešení

1. tvar	je
2. tvar	jim

1 bod

18 Ve které z následujících vět je pravopisná chyba?

- A) Z temného lesa se ozívaly hlasité povely myslivců.
- B) Podzimní dny se ohlásily nepříjemnými plískanicemi.
- C) O víkendu stovky nadšených turistů obdivovaly krásy města.
- D) Všechny děti se spravedlivě rozdělily o otcovy celoživotní úspory.

Zdůvodnění

Sloveso *ozívat se* je příbuzné s vyjmenovaným slovem *nazývat*.

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 19–24

(1) Styl povídky *Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku* je neobyčejně úsporný. To, co průměrný beletrista musí čtenáři sdělovat v několika odstavcích (či dokonce na několika stranách), dokáže ***** vtěsnat do necelých tří řádků. Informace ovšem mnohdy jen naznačí a počítá s aktivní spoluprací čtenáře při konstruování fikčního světa: např. vyjádřením „v patře nad námi“ čtenáři sděluje, že vypravěč bydlí v nájemním domě spolu s dalšími postavami.

(2) Zajímavá je v této povídce i pointa: není ani lyricky rozevlátá jako v *Hastrmanovi* („Dál už povídat nebudu, dál už neumím.“; s. 146), ani fejtonisticky povídává jako v *Doktoru Kazisvětovi* („Ani nevím, žije-li. Musím se jednou poptat.“; s. 139), nýbrž zcizující a paradoxní. Nad sebevrahovou mrtvolou se policejní komisař upřímně raduje z krásně nakouřené pěnovky, která se stala spouštěcím mechanismem krachu pana Vorla. ●●●●

Zmíněné tři povídky, zveřejněné nejprve časopisecky v roce 1876, utvořily kompaktní celek, jádro budoucí knihy. Při svém rozpomínání na život v rodné pražské čtvrti (zprvu možná skutečně zamýšleném jen jako série nostalgických fejtonů) spisovatel objevil hned několik velkých témat: osamělost, nenávisť, smrt. Autorova výpověď o společnosti, zpočátku celkem poklidná, se tedy postupně proměnila ve výpověď existenciální, která přináší svědectví o světě zdánlivě hladkém jako zrcadlo, a přece plném puklin.

(3) To, co spisovatel zachytil již ve svých verších, často obalených slupkou ironie, se nyní pokusil vyjádřit prózou. Vznikl tak kompozičně vyvážený soubor třinácti povídek vydaný pod názvem *****. Rámec tohoto souboru tvoří povídky *Týden v tichém domě* a *Figurky*, z nichž první jmenovaná je ze všech povídek v této knize nejdelší.

(Vzhledem k povaze jedné z úloh není zdroj výchozího textu uveden.)

1 bod

19 Která z následujících možností vystihuje úsek podtržený ve výchozím textu?

- A) přímá řeč autora výchozího textu
- B) citace z jiného díla, které napsal autor výchozího textu
- C) citace z jiné povídky než *Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku*
- D) přímá řeč, která je pointou povídky *Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku*

Zdůvodnění

Souvětí, v němž se nachází podtržený úsek, začíná odkazem na povídku analyzovanou v předchozím odstavci a přináší informace o pointě této povídky – je zde uvedeno, že pointa povídky *Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku* je zcizující a paradoxní, čímž se liší od jiných dvou povídek, jejichž pointa je lyricky rozevlátá (*Hastrman*) či fejetonisticky povídavá (*Doktor Kazisvět*). Svá tvrzení autor výchozího textu dokládá i citacemi z příslušných povídek, tyto citace jsou v obou případech odlišeny od ostatního textu uvozovkami, navíc je zde uvedeno i číslo stránky, z níž se cituje. V posuzovaném úseku je uvedena citace z povídky *Hastrman*.

max. 2 body

20 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda jednoznačně vyplývá z výchozího textu (A), či nikoli (N).

	A	N
20.1 Autor zmiňovaného povídkového souboru vzal při vytváření fikčního světa v potaz podněty čtenářů.	☐	☒
20.2 Zmiňovaný povídkový soubor přináší výpověď o světě, který se sice jeví jako zkažený, ale ve skutečnosti je lepší.	☐	☒
20.3 Povídka <i>Týden v tichém domě</i> je delší než kterákoli jiná ze zbylých dvanácti povídek zmiňovaného povídkového souboru.	☒	☐
20.4 Povídky <i>Jak si pan Vorel nakouřil pěnovku</i> , <i>Hastrman</i> a <i>Doktor Kazisvět</i> byly publikovány dříve, než byl zmiňovaný povídkový soubor vydán knižně.	☒	☐

Zdůvodnění

Pravdivost/nepravdivost posuzovaných tvrzení dokládají pasáže, které jsou ve výchozím textu vyznačeny příslušnou barvou.

1 bod

21 Které z následujících tvrzení o slovech tučně vyznačených ve výchozím textu je pravdivé?

(Při vzájemné záměně posuzovaných slov musí význam příslušných větných celků zůstat zachován.)

- A) Vzájemně zaměnitelnými synonymy jsou v textu pouze slova *hned* a *nyní*.
- B) Vzájemně zaměnitelnými synonymy jsou v textu pouze slova *zprvu* a *zpočátku*.
- C) Slova *hned* a *nyní* jsou v textu vzájemně zaměnitelnými synonymy, totéž platí i pro slova *zprvu* a *zpočátku*.
- D) Slova *zprvu* a *zpočátku* nejsou v textu vzájemně zaměnitelnými synonymy, totéž platí i pro slova *hned* a *nyní*.

Zdůvodnění

Slovo *hned* je v textu částicí, která má funkci zdůrazňovací, nevyjadřuje žádnou časovou následnost, má význam *dokonce*. Slovo *nyní* je v textu užito ve významu *v přítomné době, teď*. Pokud slova *hned* a *nyní* v textu zaměníme, dojde k zásadní změně významu textu: *při svém rozpomínání na život v rodné pražské čtvrti (...) spisovatel objevil nyní několik velkých témat × to, co spisovatel zachytil již ve svých verších, (...) se hned pokusil vyjádřit prózou*.

Slovo *zprvu* má v textu význam *nejprve*, *zpočátku*, slovo *zpočátku* je v textu užito ve významu *ze začátku*, *zprvu*. Pokud slova *zprvu* a *zpočátku* v textu zaměníme, význam textu zůstane zachován: *při svém rozpomínání na život v rodné pražské čtvrti (zpočátku možná skutečně zamýšleném jen jako série nostalgických fejetonů) × autorova výpověď o společnosti, zprvu celkem poklidná.*

1 bod

22 Která z následujících možností nejlépe vystihuje výchozí text?

- A) Dominantní funkcí textu je funkce estetická, vyskytují se zde jednak obrazná pojmenování, jednak termíny.
- B) Text přináší hlubší vhled do dané problematiky, vyskytují se zde jednak termíny, jednak obrazná pojmenování.
- C) Dominantní funkcí textu je funkce estetická, vyskytují se zde pouze obrazná pojmenování, termíny zde nenalezneme.
- D) Text přináší hlubší vhled do dané problematiky, vyskytují se zde pouze termíny, obrazná pojmenování zde nenalezneme.

Zdůvodnění

Autor výchozího textu neopakuje pouze známá fakta, ale předkládá čtenářům také svou vlastní interpretaci týkající se konkrétních povídek i procesu tvorby povídkového souboru. Je tedy zřejmé, že výchozí text přináší hlubší vhled do dané problematiky. V textu se vyskytují nejen termíny (např. *beletrista, konstruování fikčního světa, existenciální výpověď, kompozičně vyvážený soubor*), ale také obrazná pojmenování (např. *lyricky rozevlátá pointa, verše obalené slupkou ironie, svět zdánlivě hladký jako zrcadlo, a přece plný puklin*).

1 bod

23 Na vynechané místo (•••••) v druhé části výchozího textu patří věta, jež neobsahuje jazykové nedostatky. Která z následujících vět na toto vynechané místo patří?

- A) Tato mrazivá pointa je důkazem vyspělého, v české literatuře té doby nevídaného povídkového umění.
- B) Tato mrazivá pointa je důkazem nejen vyspělé české literatury, ale v té době i nevídané povídkové umění.
- C) Důkazem vyspělého povídkového umění, vystihující tuto mrazivou pointu, je v té době nevídaná česká literatura.
- D) Důkazem vyspělého povídkového umění, vystihujícím tuto mrazivou pointu, je i v české literatuře té doby nevídaný.

Zdůvodnění

Pouze věta uvedená v možnosti A) je smysluplná a syntakticky bezchybná. Ostatní posuzované věty obsahují jazykové nedostatky, věty C) a D) navíc nedávají smysl:

- Tato mrazivá pointa je důkazem nejen vyspělé české literatury, ale v té době i nevídaného povídkového umění.
- Důkazem vyspělého povídkového umění, vystihujícím/vystihujícího tuto mrazivou pointu, je v té době nevídaná česká literatura.
- Důkazem vyspělého povídkového umění, vystihujícím tuto mrazivou pointu, je i v české literatuře té doby nevídaný.

24

24.1 Napište jméno a příjmení autora zmiňovaného povídkového souboru, které mají být na vynechaném místě (*****) v první části výchozího textu.

24.2 Napište název díla, který patří na vynechané místo (*****) ve třetí části výchozího textu.

Zápis jakékoli nesprávné (tzn. i nepožadované) informace je považován za chybu. Maximální dosažitelné bodové hodnocení se sníží o započítané chyby.

Řešení

24.1 – Jan Neruda

24.2 – Povídky malostranské

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 25–28

Blízko řeky Sázavy se nachází místo, ***** se počátkem 11. století uchýlil poustevník Prokop, muž **ryzího** charakteru. Prokopovi **stoupenci** svůj vzor následovali, a tak zde brzy vznikl **benediktinský klášter**, v němž prvním opatem byl právě Prokop. **Sázavský klášter, třetí nejstarší mužský klášter postavený v Čechách, se stal střediskem slovanské liturgie, čímž navázal na dědictví slovanských věrozvěstů, kteří působili na území Velké Moravy.**

Sázavský klášter proslul jako místo, ***** chudí a nemocní nalézali pomoc. V 2. polovině 11. století byly provedeny rozsáhlejší úpravy klášterního areálu: po výstavbě zcela nového kamenného kostela se započalo s proměnou původního dřevěného chrámu v románskou **baziliku**. Na **sklonku** téhož století však každodenní slovanské modlitby utichly. Slovanští mniši byli vyhnáni, významné slovanské písemnosti byly ničeny. Na Prokopův odkaz se ale nezapomnělo. Přemysl Otakar I., český král z rodu **přemyslovců**, dokonce přispěl k tomu, že papež v roce 1204 Prokopa svatořečil.

V současnosti je většina areálu Sázavského kláštera **spřístupněna** veřejnosti. Oblíbeným místem je zahrada, v jejímž středu jsou zbytky **kostela sv. Kříže**, které svým tvarem **připomínají** čtyřlístek. Četná zahradní zátiší přímo vybízejí k uzavření manželství. Svatby se konají také v opatské **kapli** s unikátními nástěnnými malbami.

(www.klaster-sazava.cz, upraveno)

1 bod

25 Které z následujících tvrzení **nevyplývá** z výchozího textu?

- A) V Čechách byly vybudovány celkem dva mužské kláštery dříve, než byl založen Sázavský klášter.
- B) Přemysl Otakar I. měl podíl na tom, že prvního opata Sázavského kláštera papež prohlásil za svatého.
- C) **Sázavský klášter, který byl svého času centrem slovanské liturgie, zdědil poustevník Prokop po slovanských věrozvěstech.**
- D) Původní chrám, který byl součástí areálu Sázavského kláštera, se začal měnit v románskou baziliku v témže století, kdy tento klášter vznikl.

Zdůvodnění

Nepravdivost tvrzení uvedeného v možnosti C) dokládá pasáž, která je ve výchozím textu vyznačena barevně.

- 26 Na každé ze dvou vynechaných míst (*****) ve výchozím textu patří jedno slovo. Ve které z následujících možností jsou uvedena obě tato slova v pořadí odpovídajícím výchozímu textu?

(Po doplnění slov musí být příslušná souvětí spisovná a syntakticky správná.)

- A) kde – kde
- B) kam – kde
- C) kde – kam
- D) kam – kam

Zdůvodnění

Sloveso *uchýlit se* ve významu *odebrat se, odejít do bezpečí* má vazbu s příslovcem vyjadřujícím směr (*někdo se uchýlí někam*), na první vynechané místo je tedy nutné doplnit slovo **kam**.

Sloveso *nalézat* ve významu *záměrně nebo bezděčně získat/získávat* má kromě předmětu také vazbu s příslovcem vyjadřujícím místo (*někdo/něco nalézá něco někde*), na druhé vynechané místo je tedy nutné doplnit slovo **kde**.

- 27 Které z následujících tvrzení o slovech tučně vyznačených ve výchozím textu **není pravdivé?**

- A) Slovo *sklonek* je v textu užito ve významu *konec*.
- B) Slovo *stoupenec* je v textu užito ve významu *přívrženec*.
- C) Slovo *působit* je v textu užito ve významu *připadat někomu nějaký*.
- D) Slovo *připomínat* je v textu užito ve významu *podobností vyvolávat představu*.

Zdůvodnění

Slovo *působit* je v textu užito ve významu *snažit se o uplatnění vlivu, uplatňovat svůj vliv*, nikoli ve významu *připadat někomu nějaký* (v tomto významu je slovo užito např. ve spojení *působil na mě nepříjemně*).

- 28 Najděte ve výchozím textu čtyři slova, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Podtržené výrazy jsou zapsány správně. Chybějící dílčí odpověď nebo zápis jakéhokoli slova, které nevyhovuje zadání úlohy, jsou považovány za chybu. Maximální dosažitelné bodové hodnocení se sníží o započítané chyby.

Doporučení: Opravte pouze ta slova, u kterých jste si jisti, že jsou ve výchozím textu zapsána s pravopisnou chybou.

Zdůvodnění

- Slovo *ryzího* je měkké přídavné jméno skloňující se podle vzoru *jarní (jarního – ryzího)*.
- Podstatné jméno *Přemyslovci* je vlastní jméno označující příslušníky rodu, taková jména se píší s velkým počátečním písmenem.
- Sloveso *zpřístupnit* je příbuzné s přídavným jménem *přístupný* a je odvozené předponou *z-* (*učinit přístupným*).
- Podstatné jméno *kaple* se skloňuje podle vzoru *růže (v růži – v kapli)*.

29 Přiradte k jednotlivým definicím (29.1–29.3) větu (A–E), v níž se vyskytuje definované podstatné jméno.

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou.)

- 29.1 Kolektiva jsou podstatná jména, která vyjadřují gramatickou formou singuláru (tzn. jednotného čísla) soubor jednotlivin, např. *mužstvo*. _____
- 29.2 Pluralia tantum jsou podstatná jména, která mají pouze tvary plurálu (tzn. množného čísla), a to i tehdy, když označují jednu věc, např. *nůžky*. _____
- 29.3 Podstatná jména látková označují v singuláru hmotu nebo látku jevící se jako kompaktní celek, např. *olej*. _____

(Encyklopedický slovník češtiny; Příruční mluvnice češtiny, upraveno)

- A) Koupili si nápadně levné náramky ze zlata.
- B) Pravidelně parkoval před vraty starého domu.
- C) Kolem jeho počítače se vždy válely špinavé talíře.
- D) Jejich pocity dobře vystihovalo staré české přísloví.
- E) Nedávno jsme zakoupili speciální přípravky proti hmyzu.

Zdůvodnění

29.1 – E)

V posuzované větě se vyskytuje kolektivum *hmyz*.

29.2 – B)

V posuzované větě se vyskytuje plurale tantum *vrata*.

29.3 – A)

V posuzované větě se vyskytuje podstatné jméno látkové *zlato*.

Žádné z posuzovaných definic neodpovídá ani možnost C), ani možnost D).

VÝCHOZÍ TEXTY K ÚLOHÁM 30–32**TEXT 1**

<p>(1) Já jsem k tobě nepřišel v roztoužení tklivém. Ruce jsem si zahřát chtěl, mrtvé ruce zahřát chtěl na tvém srdci živém.</p>	<p>(2) V bahně skončí moje dny pro dar zapomnění. Mosty jsou již spáleny, mosty za mnou spáleny, návratu již není.</p>	<p>(3) Zkusil jsem dost bolesti, snesu ještě více. V pračkách měl jsem neštěstí a u holek neštěstí s dohrou na klinice.</p>
<p>V scénérii mladých let hlavu skláním v žalu. Poslední jsem probil vznět, plachý, něžný srdce vznět, ve špíně a kalu.</p>	<p>Nebyl bych tak nesmělý v posledním svém běhu, kdyby ke mně nezněly, hlasy měkké nezněly z protějšího břehu.</p>	<p>Tyhle žaly – vzal je ďas. Já se jenom střežu, abych neuslyšel hlas, něžných retů měkký hlas z protějšího břehu.</p>

(báseň F. Gellnera ze sb. *Radosti života*, zkráceno)

TEXT 2

Anafora je opakování slova nebo slovního spojení na začátku bezprostředně po sobě jdoucích veršů. **Epifora** je opakování slova nebo slovního spojení na konci bezprostředně po sobě jdoucích veršů.

(CZVV)

1 bod

30 Které z následujících tvrzení o TEXTU 1 je pravdivé?

- A) V každé z obou slok druhé části textu se vyskytuje anafora a zároveň epifora.
- B) V každé z obou slok třetí části textu se vyskytuje anafora a zároveň epifora.
- C) Pouze v první sloce druhé části textu se vyskytuje anafora a zároveň epifora.
- D) Pouze v první sloce třetí části textu se vyskytuje anafora a zároveň epifora.

Zdůvodnění

Pouze v první sloce druhé části TEXTU 1 se vyskytuje anafora a zároveň epifora.

- Anafora: Mosty jsou již spáleny / mosty za mnou spáleny.
- Epifora: Mosty jsou již spáleny / mosty za mnou spáleny.

1 bod

31 Ve kterém z následujících úseků TEXTU 1 se nejvýrazněji uplatňuje kontrast?

- A) zkusil jsem dost bolesti / snesu ještě více
- B) já jsem k tobě nepřišel / v roztoužení tklivém
- C) mrtvé ruce zahřát chtěl / na tvém srdci živém
- D) nebyl bych tak nesmělý / v posledním svém běhu

Zdůvodnění

Kontrast se nejvýrazněji uplatňuje v úseku *mrtvé ruce zahřát chtěl / na tvém srdci živém*: užití motivy zde stojí v protikladu (*mrtvé ruce – živé srdce*).

1 bod

32 Které z následujících tvrzení o TEXTU 1 je pravdivé?

- A) Text je psán volným veršem, v každé sloce má druhý verš stejný počet slabik jako verš poslední.
- B) Text není psán volným veršem, v každé sloce má druhý verš stejný počet slabik jako verš poslední.
- C) Text je psán volným veršem, pouze v některých slokách má druhý verš stejný počet slabik jako verš poslední.
- D) Text není psán volným veršem, pouze v některých slokách má druhý verš stejný počet slabik jako verš poslední.

Zdůvodnění

TEXT 1 není psán volným veršem, ale veršem vázaným. Text je rytmicky uspořádaný, je zde pravidelný rým i pravidelné strofické členění (každá sloka se skládá ze tří sedmislabičných a dvou šestislabičných veršů, které se pravidelně opakují: 7–6–7–7–6).